

t: 088 888 66 66
e: info@ltonoord.nl
w: ltonoord.nl

Achter de boer en tuinder.
Voor ons allemaal.

Achter de boer en tuinder.
Voor ons allemaal.

Jaarverslag 2024

INHOUD

4-5	6-7	10-11	12-35	36-41	42-43
					
Voorwoord	Dit is wat wij doen	Zo staan wij ervoor	Dit is wat wij gedaan hebben	Feiten & Cijfers	Hier doen we het voor

COLOFON

LTO Noord
Dr. Stolteweg 2
8025 AV Zwolle
www.ltonoord.nl

Coördinatie: Leonie van der Ent
Eindredactie: Julius de Vries
Vormgeving: Jeanine Hoekman-Mulder
en Angelica de Groot
Online realisatie: Emirkan Aparcay

‘Ik ben trots op de veerkracht die we laten zien en actief uitdragen’

Beste allemaal,

LTO Noord presenteert met trots het jaarverslag van 2024; opnieuw een jaar van veranderingen, kansen en uitdagingen voor de sector. Als LTO Noord willen we dat onze leden kunnen ondernemen en toekomstperspectief hebben. Daarom hebben wij ons ingezet voor zaken waarbij als gevolg van beleid, regels en wetgeving het ondernemerschap in het gedrang komt. Tegelijkertijd hebben wij ons sterk gemaakt voor interactie met de samenleving om transparant en nieuwsgierig de verbinding te kunnen leggen.

Boeren en tuinders hebben veel druk ervaren vanuit diverse lastige dossiers. Druk op de ruimte in het landelijke gebied, discussie over gewasbescherming, falende en hoge ambities op bodem- en waterkwaliteit; slechts een greep aan onderwerpen die landden op het boerenerf en aan keukentafels.

Ik ben trots op de veerkracht die we hebben laten zien en actief uitgedragen hebben: met de ‘Allemaal Campagne’ zijn 2.600 spandoeken in ons gebied verspreid die een positieve boodschap uitdragen. In het hele LTO Noord-gebied zijn deze nog steeds te zien in weilanden en langs doorgaande wegen. De campagne kreeg veel aandacht van de pers en leverde enorm veel positieve reacties op.

Het afgelopen jaar liet in het kort het volgende beeld zien: we zijn volop in beweging en hebben grote stappen gezet in de nieuwe thematische werkorganisatie. Bijna alle leidinggevende plekken zijn ingevuld, de uitstroom is laag en de meeste vacatures voor teamleiders hebben we vanuit eigen geleding kunnen invullen. Zo laten we zien dat er volop kans is voor eigen talent.

Bestuurlijk is LTO Noord ook in beweging. In 2025 wordt een nieuwe bestuursstructuur ingevoerd, waarvoor in 2024 de contouren neergezet zijn. Het doel hiervan is om de leden meer te betrekken bij de vereniging en lobby, met kortere lijnen, een plattere structuur en meer kracht in de provincie.

Afgelopen jaar heeft LTO Noord op verschillende gebieden de belangen van de leden verdedigd. Een kleine greep uit de (lobby)dossiers:

- De ruimteclaim op agrarische gronden door Defensie.
- De situatie van de PAS-melders en interimmers.
- Projecten met inzet op meetgegevens.
- De succesvolle inzet van de vertrouwenspersoon ondermijning in het programma Veilig Buitengebied.
- De lobby rond de wolf en de noodzaak om tot een beheersplan te komen.
- Het programma Biodiversiteit heeft meer focus op de doorontwikkeling natuurinclusieve landbouw
- Toegang tot zoetwater.
- Ruimte om energie op te kunnen wekken.

Al met al een indrukwekkende lijst die laat zien dat LTO Noord de kennis, expertise en vooral de motivatie heeft om het beste resultaat voor haar leden te behalen. Trots ben ik er daarom ook op dat ons ledentevredenheidsonderzoek uitwees dat de algemene tevredenheid van onze leden is gestegen naar een 7,0. Een teken dat we gewaardeerd worden voor ons werk.

Want onze grootste prioriteit blijft het behartigen van de belangen van onze leden. We verwachten dat we dit met onder meer de nieuwe bestuursstructuur nog efficiënter kunnen doen: dichterbij de leden, lokale en provinciale besturen, en zichtbaar in de samenleving.

Dirk Bruins, Voorzitter LTO Noord

Dit is wat wij doen

LTO Noord is de toekomstgerichte ondernemersvereniging voor boeren en tuinders in de negen noordelijke provincies. Wij zetten ons in voor de belangen van ruim 21.000 boeren, tuinders en ondernemers in de agrarische keten. Het merendeel van onze leden is agrarisch ondernemer en producent van voedsel, sierteeltproducten of bijvoorbeeld energie. Wij gaan de dialoog aan met de overheid. We verbinden de agrarische sector met burgers en consumenten en we laten zien wat de agrarische sector voor de samenleving betekent.

De komende jaren neemt LTO Noord samen met haar leden het voortouw in de ontwikkeling van de sector. Met 160 collega's zetten wij ons dagelijks met hart en ziel in voor agrarische ondernemers. We zetten ons in via krachtige lobby's en ontwikkelen programma's en projecten die agrarische ondernemingen toekomstbestendig maken. De kennis die dit oplevert delen we weer met boeren en tuinders.

Tevredenheid leden stijgt: waardevolle inzichten voor de toekomst

LTO Noord ziet een duidelijke groei in zowel het aantal respondenten als de waardering van leden. Uit het ledentevredenheidsonderzoek van december 2024 blijkt dat de algemene tevredenheid is gestegen van een 6,4 naar een 7,0. Vooral onder leden jonger dan 35 jaar is een sterke stijging zichtbaar; hun tevredenheid nam toe met 1,5 punten tot een 6,9.

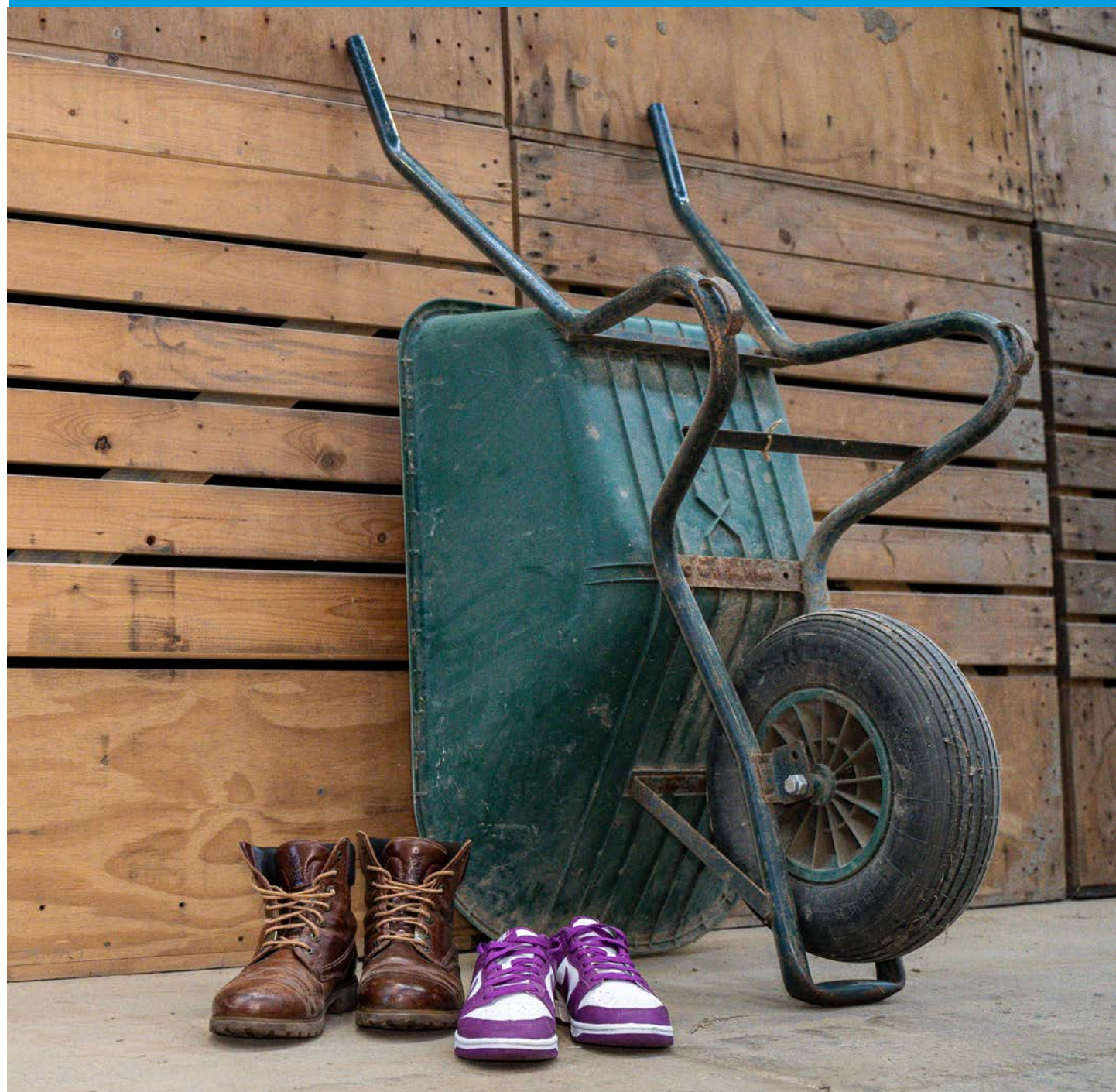
Lokale afdelingen scoren opnieuw het hoogst met een waardering van 7,3. Nieuw in het onderzoek is de focus op de ondernemersfase van onze leden, wat waardevolle inzichten oplevert. Belangenbehartiging blijft de belangrijkste reden voor lidmaatschap, gevolgd door het netwerk en lopende projecten.

Ook op het gebied van informatievoorziening zijn er interessante ontwikkelingen. Nieuwe Oogst blijft de voornaamste bron, naast bijeenkomsten en de zichtbaarheid van LTO Noord in de media. De suggesties van onze leden worden zorgvuldig geanalyseerd en de resultaten van het onderzoek helpen ons om onze organisatie en inzet verder te verbeteren.

Vereniging 2030, voor een toekomstbestendige organisatie

De wereld verandert, zowel maatschappelijk als binnen de agrarische sector. Met het programma Vereniging 2030 willen we met elkaar als leden, bestuurders en werkorganisatie ervoor zorgen dat onze vereniging aantrekkelijk, toonaangevend, bestuurbaar en betaalbaar blijft. Daartoe hebben we een aantal ontwikkelpunten opgesteld waar we de komende jaren aan gaan werken. Denk aan het vergroten van de aantrekkelijkheid voor nieuwe en jonge leden, het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen en het aansluiten bij gebiedsprocessen.

Een eerste ontwikkelpunt is concreet in gang gezet in 2024, met het besluit dat we overgaan naar een nieuwe organisatiestructuur. De gedachte hierachter is dat LTO Noord haar leden meer wil betrekken bij de vereniging en lobby, waarbij ingezet wordt op kortere bestuurlijke lijnen, een plattere structuur en meer kracht in de provincie. In 2025 krijgt dit haar uitwerking met de werving van provinciaal bestuurders. Ook voor het Algemeen Bestuur zullen dan vacatures opengesteld worden voor de rol van voorzitter, vicevoorzitter en jongerenvertegenwoordiger.

Innovatiefonds steunt projecten die impact maken

Met het LTO Noord Innovatiefonds ondersteunen we innovatieve projecten die bijdragen aan een toekomstbestendige agrarische sector. Vorige generaties boeren hebben vermogen opgebouwd. Het rendement daarop gebruikt het LTO Noord Innovatiefonds voor innovatieve projecten. Deze erfenis biedt zo nieuw perspectief voor volgende generaties. Om nog meer impact te maken op het boeren erf, scherpten we in 2024 onze koers aan: meer budget voor boereninitiatieven van onderop, een voorkeur voor innovatie op het erf en technische projecten met een sociaaleconomische kant.

Afgelopen jaar steunden we met ons Innovatiefonds onder andere het initiatief van Arjan Prinsen en zijn druppelslangen gemaakt van mest. Ook kon door onze financiering het onderzoek naar klauwreiniging bij koeien met gezoneerd water voortgezet worden. Tenslotte kwamen er veel ideeën naar voren tijdens de Dutch Dairy Challenge en Het Beste Idee van Varkensland, waaraan het Innovatiefonds financieel bijdraagt.

Ook Albert Jan Knijp uit het Drentse Anderen kon met steun van het LTO Noord Innovatiefonds zijn idee omzetten naar een uitvoerbaar plan. Inzicht in nutriëntenbalansen en mechanisch onkruidbeheer staat hierbij centraal. Knijp: "Met de bijdrage maakten we een onderbouwd plan van aanpak inclusief een uitgewerkt meet- en analyseplan en proefveldboek. Daarmee konden we op zoek naar financiering voor het praktijkonderzoek. Dat is gelukt, we hebben er al een eerste onderzoeksjaar opzitten!"

Kijk op www.ltonoord.nl/innovatiefond voor meer informatie.

LTO Nederland wordt gefinancierd uit een deel van de contributie van de leden van LTO Noord, ZLTO en LLTB. Onze leden zijn dan ook lid van LTO Nederland.

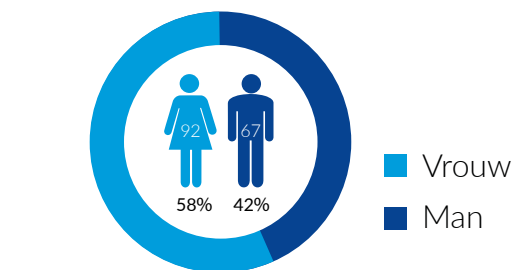
LTO Noord is opgedeeld in 3 regio's

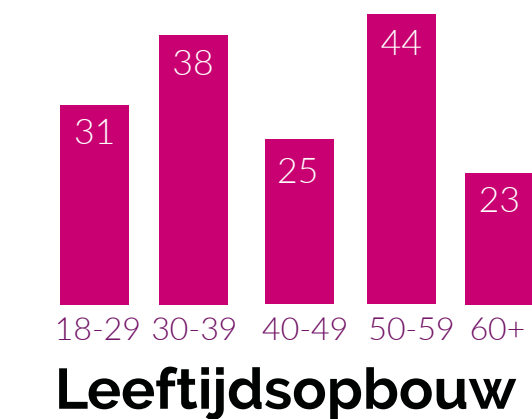
Samenstelling baten € 26,5 miljoen

Medewerkers per activiteit

Uitgaven aan opleiding en training per medewerker

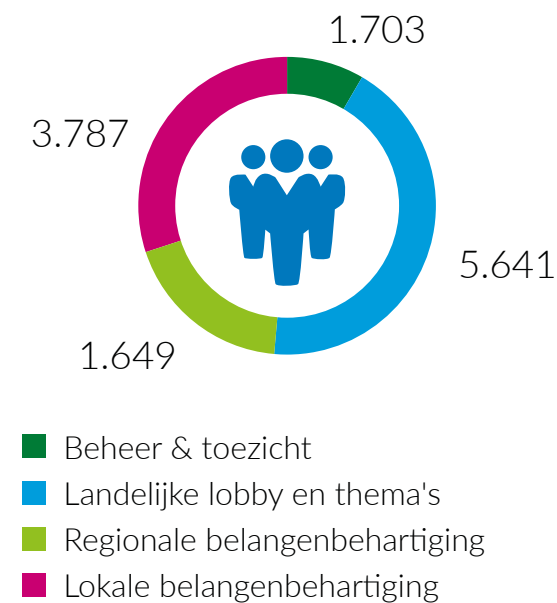
Leden per sector 15.133

Bij de genoemde aantallen per sector gaat het om de hoofdsector. Er zijn (bijvoorbeeld) dus meer vleesveehouders en schapehouders dan hieronder vermeld, maar als deze ondernemers neventakken hebben, vallen ze onder de categorie gemengd of andere sectoren. Samen met onze buitengewone leden, ketenpartijen en ereleden komt het totaal aantal leden uit op bijna 20.175

Akkerbouw	2.619
Bollenteelt	493
Boomteelt	239
Fruitteelt	190
Geitenhouderij	86
Gemengd bedrijf	1.536
Glastuinbouw	769
Kalfsvleesproductie	196
Konijnenhouderij	9
Melkveehouderij	8.269
Paardenhouderij	60
Paddenstoelenteelt	2
Pluimveehouderij	249
Schapenhouderij	9
Varkenshouderij	226
Vleesveehouderij	12
Vollegrondsgroenteteelt	169

Bestuurdersinzet in dagen

Een kleine 800 bestuurders zetten zich volop in voor LTO Noord, met een totale inzet van circa 13.550 dagen.

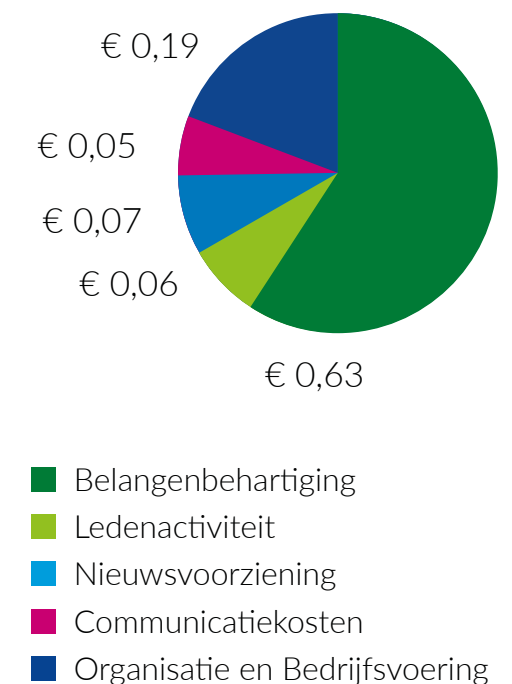
Zo staan we ervoor

Aantal leden met bedrijf

Kosten naar activiteit

Van elke euro wordt € 0,81 uitgegeven aan de doelstelling

Platteland & Omgeving

LTO Noord helpt agrariërs met BoerenPerspectief

Met de beschikking voor de uitvoering van BoerenPerspectief voor (tot dusverre) drie provincies kan LTO Noord met meerdere samenwerkingspartners vanaf 2025 boeren helpen bij keuzes voor hun toekomst. In 2024 is met hen de basis gelegd qua samenwerking en projectplan. Veel agrarisch ondernemers staan voor grote uitdagingen bij het vormgeven van hun bedrijf. BoerenPerspectief wil hen helpen om deze vragen te beantwoorden en keuzes te maken. Binnen het werkgebied van LTO Noord gaan drie provincies van start: Noord-Holland, Groningen en Drenthe. Mogelijk volgen er in 2025 nog knooppunten in Gelderland en Zuid-Holland. LTO Noord is - samen met de agrarische collectieven en jongerenorganisaties - uitvoeringspartner in de projecten om sociaal economische begeleiding voor leden beschikbaar te maken. Vanaf maart 2025 biedt het Boerenperspectief-platform de mogelijkheid om je aan te melden. Het is beschikbaar voor leden van de organisaties, maar helpt ook anderen, van potentiële opvolger tot zij-instromer.

Plattelandspamflet geeft noordelijke gedeputeerden boodschap mee

Op 22 maart 2024 heeft LTO Noord samen met de drie noordelijke AJK's (Drenthe, Groningen en Friesland) een pamflet overhandigd aan de gedeputeerden van die drie provincies. Dit vond plaats tijdens de AgroAgenda Noord-Nederland in Drachten. Dit is een samenwerkingsplatform van partijen in de agroketen. Regiobestuurder LTO Noord Henk Hulshoff over het pamflet: "We willen dat de provincies inzien dat een dreigende sanering in de agrarische sector hier in Noord-Nederland tot een kaalslag kan leiden. Dan heb je het niet alleen over boeren, maar ook over de effecten voor de verwerkende partijen in de keten, zoals de aardappelverwerkende industrie of zuivelsector. Dat kan weer gevolgen hebben voor de werkgelegenheid en leefbaarheid van het platteland. Gedeputeerden kunnen juist vanuit de provincie dat dreigende probleem aankaarten in Den Haag." Inmiddels wordt achter de schermen nagedacht over een plan om gebiedsderogatie mogelijk te maken.

Scheurverbod in Gelderse en Overijsselse Vogelrichtlijngebieden van tafel

Mede dankzij de inzet van LTO Noord hebben de provincies Gelderland en Overijssel er in 2024 mee ingestemd dat het scheuren (ploegen) van grasland in Vogelrichtlijn-gebieden zonder vergunning kan plaatsvinden. Het landelijk scheurverbod van blijvend grasland in Vogelrichtlijngebieden was al in 2023 – ook op voorspraak van LTO Noord – uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gehaald. Dat leidde ertoe dat dit in de Vogelrichtlijn-gebieden in Overijssel weer werd toegestaan.

In Gelderland echter was er binnen het provinciehuis nog onduidelijkheid over de tekst in het beheerplan Rijntakken, waardoor boeren in onzekerheid bleven over wel of niet in overtreding zijn. Wij hebben er vervolgens op aangedrongen dat de provincie zelf duidelijkheid moest geven aan de boeren. Uiteindelijk heeft provincie Gelderland expliciet verklaard dat scheuren van blijvend grasland in VRL-gebieden ook in Gelderland wordt gezien als een bestaande activiteit en daarom niet vergunningplichtig is.

Gebiedsgericht 'leeraanbod' voor bestuurders in de maak

In 2024 zijn er landelijk en lokaal vele ontwikkelingen geweest op het gebied van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), de provinciale uitvoering PPLG en gebiedsgericht werken. Met het aantreden van het nieuwe kabinet is het transitiefonds komen te vervallen en is er een streep gezet door het NPLG. Omdat er nog geen alternatief is gepresenteerd voor het NPLG, heeft het programma GGA in 2024 een aanvang gemaakt met het opstellen van een "Leeraanbod" voor bestuurders. Hier is hard aan gewerkt in samenwerking met LTO Academie. Er is een inventarisatie gedaan naar de leerbehoefte binnen gebiedsprocessen. Hier zijn verschillende bekwaamheden uit voortgekomen. Vandaaruit wordt gewerkt om een lerend netwerk op te zetten, in samenwerking met de LTO Academie en ZLTO. Voor het opzetten van het lerend netwerk is een trekkersteam nodig waar in 2025 aan gewerkt gaat worden.

LTO Noord deelt DPLG-ladder met provincie Drenthe

In voorjaar 2024 hebben we samen met het DAJK een 'Bijdrage voor het agrarisch deel van het Drents Programma Landelijk Gebied' uitgereikt aan gedeputeerde Otter. Deze bijdrage bevat een strategische DPLG-ladder. Concreet stelt de landbouw negen besluitvormingswegingen voor, waarbij elke volgende stap op de ladder aan de orde komt, wanneer de vorige trede volledig benut en gerealiseerd is. Zo is trede 1 het zorgen voor een level playing field. Hieronder valt dus de voorwaarde dat er eerst zicht moet zijn op legalisatie van PAS-melders en interimers, voordat sommige processen in het kader van DPLG kunnen worden opgestart. Het doel is om de provincie een leidraad mee te geven, hoe het DPLG-proces volgens de landbouw vorm kan worden gegeven. Dit is samen met het DAJK opgesteld. Erg belangrijk, omdat zij de jonge (aankomende) boeren vertegenwoordigen die graag door willen met hun bedrijf.

LTO landbouwvisie krijgt weerklank in Fryslân

Najaar 2023 liet de landbouwgedeputeerde van Fryslân weten dat gewerkt werd aan een sectorale visie. Vanuit LTO Noord hebben wij ingespeeld op deze aankondiging en voor de provincie samen met enkele andere landbouworganisaties een landbouwvisie opgesteld. Deze visie is voorjaar 2024 aan het Friese college aangeboden. Eind 2024 is het concept van deze beleidsbrief landbouw door de provincie naar buiten gebracht. Hierin bevestigt de provincie dat landbouw van evident belang is voor de provincie. In lijn met onze visie wordt de diversiteit van de sector erkend. Tevens is aangegeven dat de provincie de sector wil faciliteren om stappen te maken in de richting van duurzaamheid. Dit zal vorm krijgen met subsidies, maar ook met een KPI-aanpak. Daarbij stuurt de provincie op doelen en schrijft ze ondernemers niet voor hoe ze hier aan werken. Hiermee legt ze het stuur in handen van de agrariërs net als wij in onze visie hebben bepleit.

LTO Noord verdedigt agrarische belangen bij Defensieplannen

LTO Noord heeft afgelopen jaar op meerdere fronten haar zorgen gedeeld met de minister van Defensie over de reikwijdte van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Naast een brief hebben we via landelijke en regionale zienswijzes en insprekavonden onze standpunten kracht bijgezet. Defensie onderzoekt landelijk diverse geschikte plekken voor een kazerne, munitiedepots en oefenterreinen. Als deze terreinen worden gerealiseerd, brengt het beperkingen met zich mee voor individuele boeren en tuinders. De essentie van ons bezwaar: in Nederland moeten we zorgvuldig omgaan met de beperkte ruimte; onze agrarische grond verdient ook bescherming. Wij snappen de noodzaak van nationale veiligheid, maar vinden dat er zorgvuldiger mag worden nagedacht over het claimen van agrarische grond. Onze primaire inzet is om grond te behouden voor agrarische doeleinden. Mocht er toch sprake zijn van gedwongen uitkoop, dan zullen wij inzetten op een zo gunstig mogelijke schadeloosstelling voor onze leden.

Bodem & Water

LTO Noord weert zich tegen waterschapsverordening HHNK

In oktober 2024 presenteerde Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) haar nieuwe waterschapsverordening. Hierin werden onder meer laaggelegen gebieden aangewezen als gronden die niet meer mochten worden verhoogd zonder compensatie. LTO Noord heeft een scherpe zienswijze ingediend tegen deze verplichting, die een eenzijdige en onnodige claim legt op grond van boeren. LTO Noord heeft ook voorbeeld-zienswijzen naar alle leden in dit beheergebied gestuurd. Hier is ruim gebruik van gemaakt. HHNK heeft naar aanleiding van de protesten in december 2024 besloten dat het twistpunt uit de nieuwe waterschapsverordening wordt gehaald. De achterliggende zorg van HHNK is dat er voor nieuwe bouwprojecten in Noord-Holland veel gronden fors worden opgehoogd. Zonder expliciet voorschrift in de waterschapsverordening heeft HHNK geen titel om projectontwikkelaars aan te spreken om compenserende maatregelen te nemen. Het is echter niet nodig belastende maatregelen voor alle grondgebruikers in lage gebieden te nemen; HHNK moet zich richten op gronden van projectontwikkelaars en bouwconcerns.

Overijsselse partijen tekenen win-winovereenkomst voor nu en de toekomst

Provincie Overijssel, Waterschap Drents Overijsselse Delta, Waterschap Vechtstromen, Waterschap Rijn en IJssel en LTO Noord ondertekenden op 6 maart 2024 de bestuursovereenkomst 'Cofinanciering NSP-GLB 2023-2027'. De ondertekening is een win-winsituatie voor alle partijen. Overijsselse boeren en tuinders kunnen namelijk subsidie krijgen voor de uitvoering van bodem- en watermaatregelen; daarmee draagt de overeenkomst bij aan het behalen van de gezamenlijke doelen. Regiobestuurder en portefeuillehouder Bodem & Water Martin Immink is blij met de beschikbare gelden: "Hiermee kunnen boeren echt aan de slag met maatregelen die de kwaliteit en kwantiteit van bodem en water verbeteren, waarvoor ze tot 40% van de investering terugkrijgen. Daarom zijn wij partner in DAW." Watermaatregelen hebben een steeds belangrijkere rol gekregen in het GLB. De reden is dat de Europese Commissie het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) prioriteert. Ook treedt door klimaatverandering droogte en wateroverlast vaker op.

Samenwerking biedt boer en natuur kansen in 't Klooster

Hoe ga je om met droogtegevoelige gebieden waar agrarisch grondgebruik samengaat met verschillende andere opgaven en leidt tot maatschappelijke uitdagingen? Het gebied 't Klooster in de Gelderse Achterhoek is zo'n gebied; LTO Noord zet zich al langere tijd in om samen met boeren en andere samenwerkingspartners daar een weg in te vinden. Na jaren van overleg zijn er afgelopen jaar concrete afspraken gemaakt in de vorm van een intentieovereenkomst. Dankzij de vrij gekomen financiële middelen is er ook zicht op uitvoering. De ambities van het toekomstbeeld zijn: een toekomstgericht watersysteem, onder andere door een duurzame drinkwaterwinning, het vasthouden van water en extra infiltratie; duurzame en toekomstgerichte landbouw en daarnaast een hoge(re) landschappelijke kwaliteit. Boeren in het gebied gaan zelf ook diensten leveren, zoals het actief infiltreren van water, waar ook een vergoeding tegenover staat. Ook wordt in het gebied geëxperimenteerd met vergoedingen voor extra diensten (categorie groen – blauw).

LTO Noord zet zich in tegen bodemdaling in Flevoland

Al vele jaren speelt in Flevoland het bodemdalingsproces, met veel verschil in de diverse gebieden. Feit is wel dat steeds meer gebieden een daling laten zien en het in de situaties waar bodemdaling plaatsvindt, steeds nijpender wordt. LTO Noord blijft zich actief inzetten in het gebiedsproces 'bodemdaling'. In september 2024 heeft het een impuls gekregen met de komst van een nieuw projectplan, waar wij in deelnemen, waarin gezamenlijk met boeren uit de betreffende gebieden wordt samengewerkt. Het proces richt zich vooralsnog op de korte- en lange-termijnmaatregelen voor de waterhuishouding in bodemdalingsgebieden. LTO Noord speelt hierbij een belangrijke rol, waarbij wij boeren in het gebied betrekken in het proces. De groep streeft naar een gezamenlijke aanpak met pilots, waarbij alle zorgen bespreekbaar blijven. Zoals die over de lange termijneffecten van onderbemaling, maar ook het handelingsperspectief en verdienvermogen van de agrariërs.

Inzet op alternatieve aansluiting windpark Noordzee op vaste land

In 2024 publiceerde het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) plannen voor het Programma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ-Eemshaven). De voorkeursroute van het ministerie loopt vanaf het windpark op de Noordzee naar de Waddenzee, gaat onder Schiermonnikoog door, komt aan land bij Pieterburen en loopt vanaf daar verder door landbouwgrond naar de Eemshaven. Dat zou nadelige gevolgen voor de boeren in dat gebied kunnen hebben. Samen met onder andere gemeenten, provincies, waterschappen en natuurorganisaties hebben we de lobby ingezet om minister Hermans richting alternatieve route te bewegen. In september liet de landbouwwerkgroep de minister in Usquert de gevolgen zien van de beoogde route door hoogwaardige landbouwgrond. Begin 2025 werd bekend dat de minister toch voor de ongewenste route wil gaan. Daar leggen we ons niet bij neer. We hebben onze bezwaren kenbaar gemaakt in een zienswijze. Daarnaast hebben we onze leden in het Waddenkustgebied opgeroepen ook een zienswijze in te dienen.

Samen aan de slag tegen verzilting Flevolands water

LTO Noord heeft samen met andere ondernemers in Flevoland aandacht gevraagd voor het probleem van verzilting, en de zoetwaterbeschikbaarheid die hier mee te maken heeft. Hiervoor heeft het waterschap Zuiderzeeland projecten ontwikkeld, waaruit blijkt dat de gezamenlijke relaties watertekorten en hoge zoutgehaltes niet accepteren als vaststaand gegeven. Daartoe wil het waterschap onderzoeken wat er wél kan en bereid is daarin te investeren en te innoveren. Het waterschap heeft ook een project met agrariërs opgesteld om erachter te komen wat de zoutgehaltes zijn in kavelsloten. Ook wordt gekeken naar aanpassingen in het watersysteem, zodat er meer doorstroming kan plaatsvinden en/of er meer water vast kan worden gehouden. Over de ontwikkeling van deze projecten zijn we als LTO Noord erg te spreken. Dit kan ertoe bijdragen dat agrariërs in de toekomst ook nog voldoende water behouden om gewassen van hoge kwaliteit te telen.

Gratis bodemadvies voor 1.200 boeren

1.200 boeren hebben gratis bodemadvies gekregen via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Die mijlpaal werd in 2024 bereikt. Zij wilden meer weten over bodemverbetering, nutriëntenbenutting, verdroging en natte plekken, en bodemverdichting. Naast een regulier bodemadvies kunnen boeren, tuinders en telers kiezen voor bijvoorbeeld N-mineraalmetingen of de BijmestMonitor. Het gratis bodemadvies wordt vergoed vanuit het DAW, waarvan LTO de oprichter is. Zo weet akkerbouwer Derk Gesink nu wat hij kan doen om de schade aan zijn uien te verminderen. "Op advies van de bodemadviseur liet ik drie percelen onderzoeken en kreeg ik inzicht in welke vrijlevende aaltjes in het perceel aanwezig zijn. Ik kijk nu welke gewassen ik hier kan telen om de aaltjes te reduceren." De bodemadviseurs zijn lid van één van de Regionale Bodemteams van het DAW. In 2024 is het tiende bodemteam opgericht. In deze teams werken bodemadviseurs met verschillende achtergronden en verschillende expertises samen en delen ze onderling kennis. LTO ontving eind 2024 het goede nieuws dat het DAW-programma tot eind 2027 financieel wordt ondersteund door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Natuur, Klimaat & Energie

Zorgen over groeiend aantal wolven nemen toe

Onder veehouders leven toenemende zorgen over de aanwezigheid van de wolf in Nederland. Binnen het gebied van LTO Noord heeft de wolf – los van het dierenleed – veel impact op ondernemers en inwoners in regio's waar het roofdier actief is. In 2024 zijn er bij diverse aanvallen weer veel dieren verwond dan wel gedood. Dit maakt dat wij inzetten op meer beheermogelijkheden en verlaging van de beschermingsstatus. Daarnaast pleiten wij voor een reële vergoeding bij geleden wolvenschade. In 2024 is de status van de wolf verlaagd in de Bern-conventie, wat op den duur moet leiden tot meer beheermogelijkheden. We lobbyen op provinciaal, nationaal en Europees niveau voor een snellere aanpak van probleemwolven, populatiebeheer van het aantal wolven, maar ook voor praktische preventie, die niet alleen op het bordje van de boer mag liggen.

LTO Noord regelt vergoeding voor houtduivenschade in Noord-Holland

Al in 2023 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Holland besloten dat het doden van onder meer de houtduif, zwarte kraai, ekster en kauw is verboden. LTO Noord heeft daarop met de provincie afgesproken dat de schade aan landbouwgewassen door deze diersoorten vergoed gaat worden. En dat er zo snel mogelijk een nieuw faunabeheerplan wordt opgesteld om schadebestrijding weer mogelijk te maken. Ondernemers zijn blij dat LTO Noord de financiële afspraak heeft geregeld; in 2024 is er namelijk ca. € 10 miljoen aan houtduivenschade uitgekeerd. Daarnaast hebben we ons voor de vier bedrijven met de grootste schade ingespannen voor een bedrijfsspecifieke afschotvergunning.

Voor de toegenomen faunaschade in het algemeen heeft LTO provinciaal en nationaal aandacht gevraagd. Dit heeft ertoe geleid dat behandelbedragen in diverse provincies zijn herzien; een aantal provincies heeft het eigen risico naar beneden bijgesteld.

Verkenning naar mogelijkheden van mono-mestvergisting hoe kunnen we bijdragen aan 'groene' overheidsambities?

Team Energie heeft in 2024 op het dossier mono-mestvergisting veel inzet gepleegd. In meerdere gemeentes en provincies is mestvergisting een oplossingsrichting voor een deel van de groengas ambitie. In die zin kan het bijdragen aan de 'groene' ambities van de overheid. Voor boeren is het echter niet vanzelfsprekend dat er een sluitende businesscase is. Soms is een samenwerking met andere boeren uit het gebied nodig. In 2024 is in verschillende gebieden een verkenning gedaan naar initiatieven van mono-mestvergisting en de lokale afzet van biogas of groen gas. In 2025 gaat deze ondersteuning o.a. in de Foodvalley door in de vorm van een kwartiermaker mono-mestvergisting. Mono-mestvergisting in combinatie met een stikstofstripper kan de emissies uit mest aanzienlijk verlagen en een extra verdienmodel betekenen voor de boer.

Succesvolle fondsenwerving voor campagne 1001ha/Kruidenrijk grasland

Samen met afdelingsbesturen van LTO Noord hebben collega's van de werkorganisatie (vanuit het programma Biodiversiteit) in 2024 hun gemeente benaderd met het verzoek om te doneren voor de actie 1001ha. Met behulp van fondsenwerving wordt het voor (melk)veehouders gemakkelijker om te experimenteren met kruidenrijk grasland. Kruidenrijk grasland is

grasland dat naast gras ook uit vlinderbloemigen en andere kruiden bestaat. Dit type grasland kan bijdragen aan het verdienmodel en de biodiversiteit op een (melk)veebedrijf. Deelnemers aan de campagne ontvangen tot € 150 korting per hectare (€ 75 bij inzaai) voor de aankoop van graskruidenmengsels. Tot dusverre hebben we bij 42 gemeenten bijna € 520.000 opgehaald. In de meeste gemeenten is er nog voldoende budget beschikbaar. Binnen 1001ha zijn tot dusverre vier verschillende acties beschikbaar: 'kruidenrijk grasland', 'groenbemesters', 'bomen & heggen' en 'klaveronderzaai bij graan'.

Pilot helpt boeren en sector met energiewinning van boerenerf

Hoe kun je concreet maken welke energie-mogelijkheden er liggen op het boerenerf? Met een pilot in de Achterhoek heeft LTO Noord in 2024 daar een blauwdruk voor ontwikkeld. Bij 15 boeren hebben we berekend wat de uitkomsten daarvan kunnen zijn. Daartoe werkten we vanuit het PPS-project Stimuleren energietransitie agrarische Achterhoek onder andere samen met de WUR. Volgens LTO Noord liggen er kansen, vertelt adviseur Gert-Jan van Essen: "De meeste boeren hebben zonnepanelen en bijvoorbeeld melkrobots en er zijn voertuigen die elektrisch worden. Door dit aan elkaar te koppelen met slimme systemen kunnen ze er geld mee verdienen. Afgelopen voorjaar begon pilotboer Arjan Prinsen met een energiemanagementsysteem. De melkveehouder uit het Gelderse Haarlo heeft zonnepanelen op het dak, een mestvergister en een kleine windmolen. Het teveel aan energie kan hij opslaan in accu's in een grote zeecontainer. Van Essen: "Ons doel is om dit ook voor heel Nederland mogelijk te maken."

Ammoniak én methaan verlagen, met oog voor verdienvermogen

Voor het vierde jaar op rij hebben ruim 100 melkveeouders binnen Netwerk Praktijkbedrijven aandacht besteed aan de reductie van ammoniak- en methaanemissies. Netwerk Praktijkbedrijven is een initiatief van LTO Noord en Wageningen University & Research. Dankzij de combinatie van praktijkkennis, wetenschap maar vooral de inzet van slimme managementmaatregelen behaalden de melkveeouders van Netwerk Praktijkbedrijven een (bedrijfs-)emissiereductie van 19,4% op ammoniak ten opzichte van 2020. De focus ligt hierbij op rantsoen- en diermanagement, waarbij met name gestuurd wordt op het ruw eiwit (RE)-gehalte, het aantal stuks jongvee en de verhouding van RE/kVEM. Door het aanscherpen van hun vakmanschap zijn de onderzoeks- en demonstratiebedrijven in drie jaar tijd in staat geweest grote stappen te zetten in het terugdringen van hun ammoniakemissies. Dit, terwijl de veestapel in dezelfde periode groeide met 6,2% en de melkproductie met 8,5% toenam.

Samenwerkings- verbanden

Boer aan het Roer – voor een sterkere regio

Biodiversiteit is een breed begrip. Voldoende biodiversiteit leidt tot een gezonde en weerbare bodem. In 2024 zijn we binnen Boer aan het Roer begonnen aan het laatste jaar van de Regiodeal Foodvalley en daarmee met de laatste pilots in de Proeftuin. In de proeftuin is volop geëxperimenteerd met maatregelen voor het verlagen van emissie, circulair veevoer, verbeteren van bodem- en waterkwaliteit en nieuwe verdienmodellen. De deelnemende organisaties werkten al, voordat de Regiodeal begon, nauw samen via het Landbouwnetwerk Foodvalley. De Regiodeal heeft deze samenwerking tussen waterschap, gemeenten, provincies, LTO Noord en de erfbetreders nog eens versterkt. Het doen van projecten concretiseert deze samenwerking en faciliteert innovatie en ontwikkeling bij boeren in de regio. Hieruit zijn in 2024 weer nieuwe aanvragen ontstaan zoals een Fieldlab aanvraag en een nieuwe Regiodeal, zodat de boeren in de regio kunnen blijven leren en ontwikkelen.

Meer biodiversiteit in het Westland samen met tuinders

In oktober 2024 werd het rapport 'Onderzoeksresultaten van de kansen en risico's van biodiversiteit zoals ervaren door telers in het Westland' gepresenteerd. Het rapport en de tuindersbijeenkomst waren de afsluiting van een onderzoek in opdracht van provincie Zuid-Holland, gemeente Westland, Hoogheemraadschap van Delfland en Glastuinbouw Nederland, mede mogelijk gemaakt door LTO Innovatiefonds. Elf telers zijn geïnterviewd op hun bedrijf en 79 telers (25%) vulden een enquête in. Biodiversiteit leeft, maar bij iedere teler wel anders. Men ziet risico's, maar is ook positief over de waarde van biodiversiteit. Een gedifferentieerde benadering is nodig en verdere kennisontwikkeling en -deling is van belang. Het onderzoek gaf ook input voor overheden op het vlak van ecologisch bermbeheer. Een aantal tuinders is op basis van dit onderzoek nu deelnemer aan de landelijke PPS die eind 2024 is gestart en heeft inmiddels biodiverse stroken aangelegd om de kas.

Toolbox Ruimtelijke Ordening voor de multifunctionele landbouw

Alle LTO-organisaties hebben samengewerkt aan een Toolbox Ruimtelijke Ordening voor de Multifunctionele landbouw (MFL). Hierin staan verschillende documenten met praktische handvatten en tips hoe je als lid of als afdeling het gesprek aan kunt gaan met overheden over werkbare wet- en regelgeving voor multifunctionele ondernemers. Denk aan het opstellen van een eigen afdelingsvisie die als basis dient voor jouw inbreng in de omgevingsvisie van een gemeente. Deze toolbox is voortgekomen uit de behoefte van ondernemers, die veelal ruimtelijke ordening als grootste knelpunt ervaren. In oktober 2024 zijn als onderdeel van de uitrol van de Toolbox workshops georganiseerd. Drie voor ambtenaren en drie voor (agrarisch) ondernemers. Het doel was enerzijds om ambtenaren mee te nemen in hoe ze MFL kunnen vertalen naar beleid, en anderzijds ondernemers handvatten te geven welke zaken belangrijk zijn bij het opzetten van een nevenactiviteit.

Greenport Gelderland plant programma voor duurzame tuinbouw

Het is LTO Noord in 2024 gelukt om voor Greenport Gelderland een programma op te stellen voor de periode 2025-2028. Hiermee kunnen we duurzame projecten van ondernemers financieren. De afgelopen jaren financierden we bijvoorbeeld onderzoek naar een betere klimaatregulatie in een hortensiakas om virussen en schimmels op een natuurlijke manier te voorkomen. Maar ook ondersteunden we onderzoek naar het inzetten van drones voor bespuiting in de boomkwekerij en supporten we onderzoek naar de robuustheid van appels- en perenrassen, of naar het automatiseren van het oprapen van amaryllissen. Greenport Gelderland is het netwerk waarmee we door het stimuleren en organiseren van samenwerking tussen bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen, en burgers in Gelderland bijdragen aan een krachtige land- en tuinbouw

Lokaal energieknooppunt voor tuinbouw Brakel komt steeds dichterbij

Energie houdt de gemoederen in de glastuinbouw sterk bezig. Als tuinders minder gas willen gebruiken, is er een alternatief nodig voor de productie van licht, warmte en CO₂. LTO Noord zet projecten op via het Glastuinbouwpact Bommelerwaard & Tielerswaard om dit mogelijk te maken. Een van die oplossingen is een Energy Hub. Dit is een energienetwerk met één hoofdaansluiting voor alle tuinders in Brakel. In 2024 is dit netwerk weer een stap dichterbij gekomen, waarmee straks tuinders zelf energie kunnen uitwisselen, waardoor drukte op het stroomnet voorkomen kan worden. Daarnaast is afgelopen jaar hard doorgewerkt aan het ontwikkelen van een groen CO₂-netwerk en aan de zoektocht naar aardwarmte in de regio.

Mens, Ondernemerschap & Onderwijs

Nieuw personeel voor agrarische sector met Beter Uitzicht

Wat weten Nederlanders van werken in de agrarische sector? Zo goed als niets, bleek eerder al uit onderzoek van LTO Noord. Met een steeds knappere arbeidsmarkt wordt het steeds lastiger om aan goed personeel te komen. Wij hebben daarom het platform Beter Uitzicht opgericht. Een campagne en vacaturebank die laat zien wat de hele agrarische sector te bieden heeft.

Met posters om lantaarnpalen tot snelwegreclames en een aantal grote online campagnes is het platform miljoenen keren bekeken en bijna 70.000 keer bezocht. Met een test op de website kunnen mensen ontdekken welke functie het best bij hen past. Ondernemers kunnen gratis hun vacatures plaatsen, zoals plantenkweker Vollebregt uit Hillegom eerder deed. Sinds dit jaar heeft hij met het platform een nieuwe administratieve medewerker gevonden: "Geen ervaring met de sector is geen probleem. Iemand moet willen, het kunnen komt later." Meer informatie? www.beteruitzicht.nl/voor-werkgevers

Werkgeverslijn land- en tuinbouw helpt ondernemers direct verder

Vragen over arbeidsovereenkomsten? Over het verhuren van huisvesting of uitleg bij cao-veranderingen? LTO Noord hielp in 2024 honderden werkgevers met antwoorden op werkgeversvragen via de Werkgeverslijn land- en tuinbouw. In 2024 werden ruim 2.500 vragen gesteld en beantwoord. Werkgevers werden praktisch ondersteund met nieuwsbrieven, artikelen, video's, tools, webinars, bijeenkomsten en e-learnings. "Er kwamen veel vragen binnen over de regels rondom het werken met zzp'ers," vertelt adviseur Marco Bellekom. "Naast het feit dat wij de boeren en tuinders helpen met kwesties waar zij tegenaanlopen, geven wij signalen door binnen de sector, als input voor de lobby."

2.700 vragen beantwoord

162.145 websitebezoekers

100 nieuwsberichten

4.705 abonnees ontvangen
23 nieuwsbrieven

TABOER maakt mentale gezondheid agrariërs bespreekbaar

Het LTO Noord-programma 'Voor de mens achter de ondernemer' heeft met TABOER, gelanceerd in 2023, grote stappen gezet om mentale gezondheid in de agrarische sector bespreekbaar te maken. TABOER biedt een website, telefoonlijn en campagnes als 'Ik kan het (niet meer)' en 'Beter in je vel(d)', waarmee tienduizenden boeren en tuinders zijn bereikt. Succesvol vanaf de start trok TABOER ruim 47.000 unieke bezoekers en voerde meer dan 200 gesprekken via de hulplijn.

Met trainingen, webinars, ervaringsverhalen en aandacht voor suïcidepreventie verhoogt TABOER de bewustwording, waardoor agrariërs zich gesteund voelen. Samenwerkingen met o.a. 113 Zelfmoordpreventie, GGD'en en partners zoals Zorg om Boer en Tuinder en ZLTO zorgen voor een breed bereik en impact. Initiatieven als lotgenotenbijeenkomsten en de muziekcampagne 'le staat niet alleen' met De Heinoos versterken veerkracht en onderlinge verbinding. www.taboer.nl

Kennismakelaars geven onderwijs in dierhouderij een boost

LTO Noord is betrokken bij de kennismakelaars dierhouderij vanuit het thema Scholing & Ontwikkeling. Met fondsen gelden vanuit Colland Arbeidsmarkt werken wij mee in dit project om te zorgen voor vakbekwame mensen voor nu en de toekomst. Onze kennismakelaars zetten zich in om leren en ontwikkelen te stimuleren in de dierhouderij. Actuele kennis is de basis voor de toekomst. De verbinding tussen onderwijs, bedrijfsleven en praktijk is hierin cruciaal. De inzet en expertise van de kennismakelaars richt zich op het vergroten van de kennis en vaardigheden van ondernemers, werkgevers en werknemers in onze sectoren én het onderwijs. De focus ligt op kwalitatief onderwijs; zowel in de dagelijkse praktijk op de werkvloer als in het reguliere groene onderwijs.

Jongerendagen Kalver- en Geitenhouderij voorzien in behoefte

Jongeren zijn een belangrijke doelgroep voor de toekomst. Dé reden om afgelopen jaar een Jongerendag voor de kalver- en melkveehouderij te organiseren onder de noemer 'Het kalf centraal'. Bijna 500 jongeren waren in Nijkerk bij elkaar om deel te nemen aan kennissessies en workshops. In oktober 2024 volgde de geitenhouderij met haar Jongerendag. Ruim 90 jongeren uit deze relatief kleine sector namen deel aan dit interactieve en educatieve programma met het thema 'Gezonde toekomst voor de geitenhouderij'. Het hoge aantal bezoekers laat zien dat deze Jongerendagen voorzien in een behoefte. Daarom volgen er in maart en mei 2025 een Jongerendag Varkens- en Pluimveehouderij.

LTO Noord zoekt succesvol de verbinding met de samenleving

Ook dit jaar hebben wij ons ingezet voor meer verbinding met de samenleving. Met ons programma Interactie met de samenleving slagen wij erin het publiek aan te spreken met verhalen van boeren en tuinders. Zo faciliteerden we diverse publieksacties, rolden we de grootschalige ‘Allemaal Campagne’ uit en heeft het Servicepunt dit jaar 13 afdelingen en initiatieven geholpen bij het organiseren van verbindende activiteiten. Daarnaast is er een training over ‘gezond omgaan met je omgeving’ verzorgd voor jonge geitenhouders. Online hebben we via ons publieksmerk Boeren Buren door het plaatsen van prikkelende berichten en aansprekende video’s 23,5 miljoen weergaven bereikt.

Boeren-en-tuinders-pakken-uit-kerstactie bereikt record

De vijfde editie van de kerstactie zorgde voor een recordaantal activiteiten. Met 60 evenementen bereikten we naar schatting 60.000 fysieke bezoekers. 180.000 personen bezochten onze website en berichten via de online kanalen van Boeren Buren werden 1,7 miljoen keer bekeken.

Resultaten 1 jaar vertrouwenspersoon veilig buitengebied

Hoeveel agrariërs heeft de vertrouwenspersoon geholpen?

- 2329 boeren en tuinders op 47 bijeenkomsten
- 668 kijkers naar 1 webinar
- 50 erfbezoeken in 8 gemeenten
- 12.020 websitebezoekers
- > 200 ervaringsverhalen van boeren/tuinders
- 31 casussen van boeren die hulp van vertrouwenspersoon inschakelen

Aantal casussen per kwartaal

Q1 Q2 Q3 Q4 (tot 1 dec.)

Waar gaan de casussen over?

10% overig 10% intimidatie/bedreiging 40% drugscriminaliteit 40% diefstal/inbraak

Wie belt er?

- 70% boeren
- 20% inwoners
- 10% erfbetreders

Media

- 16 interviews in regionale en landelijke kranten (zoals AD, Trouw, Parool, Telegraaf, Times)
- 7 radio-interviews (regionaal en landelijk zoals radio 1)
- 6 interviews op de regionale en landelijke televisie (waaronder Goedemorgen Nederland, RTL Nieuws en NOS-journaal)
- 9 interviews agrarische media en vakbladen

Materialen ontwikkeld:

- 1 kennispagina op ltonoord.nl/veiligbuitengebied
- 2 ervaringsverhalen
- 2 kennissquizen
- 3 e-learningmodules
- 1 voorbeeld huurcontract
- 1 handreiking voor LTO Noord-afdelingen
- 1 podcast

Vertrouwenspersoon veilig buitengebied leidt tot veel hulpvragen

LTO Noord maakt zich sterk voor een veilig buitengebied door voorlichting te geven en concrete hulp te bieden voor boeren in de knel. Daarvoor is vertrouwenspersoon Gaby de Ruiter aangesteld. Op bijna 50 bijeenkomsten zag ze meer dan 2.000 boeren en tuinders. Daar rolden meer dan 200 ervaringsverhalen uit over (drugs) criminaliteit in het buitengebied. Het aantal casussen van boeren met een hulpvraag, bleef stijgen in de loop van het jaar.

LTO Noord ontwikkelde een e-learning met preventieve tips en organiseerde een webinar waar veel animo voor was. Vertrouwenspersoon Gaby de Ruiter verschijnt veelvuldig in grote landelijke media om dit thema op de agenda te zetten. Naar aanleiding hiervan werden meerdere keren Kamervragen gesteld, bijvoorbeeld over de inspanningen van de politie in het buitengebied.

Allemaal Campagne – 2.600 spandoeken overal in Nederland

Voorjaar 2024 zijn we de ‘Allemaal Campagne’ gestart. Het doel van deze campagne is om consument bewust(er) te maken van de toegevoegde waarde van de boer en tuinder. Met spandoeken door het hele land werd duidelijk gemaakt hoe boeren een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Van patat tot een glas melk en van een wollen trui tot een stukje vlees.

De Allemaal-campagne is goed opgepakt, 2.600 leden bestelden een spandoek. Het aantal bestellingen heeft ons positief verrast. Wat begon met een verwachting van zo’n vijfhonderd stuks, moest worden bijgesteld naar een uitdagende en logistieke puzzel voor verzending van ruim 2.600 spandoeken. Bij de lancering werden we door de (landbouw)gedeputeerden hartelijk ontvangen op de negen provinciehuizen; daar werden de spandoeken enthousiast ontvangen. Ook in de media is de Allemaal-campagne goed opgepakt.

32 Jaarverslag LTO Noord 2024

33

Ledenzaken

Jongeren hebben de toekomst

Jonge boeren en tuinders vormen de toekomst van de agrarische sector. Door vanuit onze jongerenaanpak extra aandacht en tijd te investeren in de specifieke behoeften van jonge boeren en tuinders werken we aan een toekomstbestendige vereniging en sector.

Nationale Agrarische Jongerendag

In januari 2024 vond de allereerste Nationale Agrarische Jongerendag plaats. Het thema? “Het kan wel”. Een dag vol inspiratie en positiviteit, speciaal georganiseerd om jonge boeren, telers en kwekers een positieve boost te geven. Samen met andere coöperaties waren wij als LTO Noord medeorganisator.

Excursie naar Brussel

In mei hebben we samen met studentenvereniging USRA van Aeres Hogeschool Dronten een excursie naar Brussel georganiseerd. Een groep van 60 studenten leerde daar alles over de Europese belangenbehartiging en de rol van LTO in Brussel. Een mooi voorbeeld van hoe wij laten zien dat we een jonge, vooruitstrevende organisatie zijn.

Jongerenadviesraad

De Jongerenadviesraad van LTO Noord brengt de stem van jonge boeren en tuinders krachtig naar voren. In november ontmoetten ze Ger Koopmans, voorzitter van LTO Nederland, tijdens een werkbezoek bij een Jongerenadviesraadslid op het bedrijf. Met het jaarthema “Ondernemerschap in de toekomst” werkt de raad aan een advies voor het Algemeen Bestuur.

Samenwerking AJK's

Op provinciaal niveau werken we samen met de afdelingen van de Agrarische Jongeren Kontakten (AJK). Een mooi voorbeeld is het programma “Ambtenaar op stage”, georganiseerd met de provincie Gelderland en GAJK. Ambtenaren liepen een dag mee op het bedrijf van een jonge boer of tuinder, wat zorgde voor meer begrip en verbinding tussen beleid en praktijk.

TOP 5 Informatiecentrum

In 2024 heeft het Informatiecentrum (IC) veel gesprekken gevoerd met leden. In totaal waren er bijna 8.000 contactmomenten met de achterban, een kleine 1.000 meer dan in 2023. De meeste vragen gingen over derogatie, NV gebieden, ontwikkeling defensieterrinen, ganzenschade, verdienmodellen MFL, blauwtong, WOO-verzoeken en lidmaatschap gerelateerde vragen.

1. Mest/derogatie

Vanuit de derogatiebeschikking zijn nutriënten verontreinigde (NV)-gebieden aangewezen. Hierdoor én door de invoering van de bufferstroken werd de totale mestplaatsingsruimte in Nederland kleiner. Ook maakte de minister bekend op welke manier ze door afroting van de dierfosfaatrechten onder het nieuwe productieplafond wil komen. De vakgroep Melkveehouderij heeft een crisisplan voor de mestproblematiek opgesteld als reactie hierop; dit alles samen leverde vele vragen op.

2. Stikstof /Ruimtelijke ordening

Ook het stikstofdossier bleef in 2024 veel vragen en bezorgde reacties opleveren, bijvoorbeeld over de voortgang rond de PAS-melders en hoe de provincies omgaan met handhavingsverzoeken. De opkoopregelingen en WOO-verzoeken inzake PAS-melders waren ook veel voorkomende onderwerpen van gesprek.

3. Flora en fauna

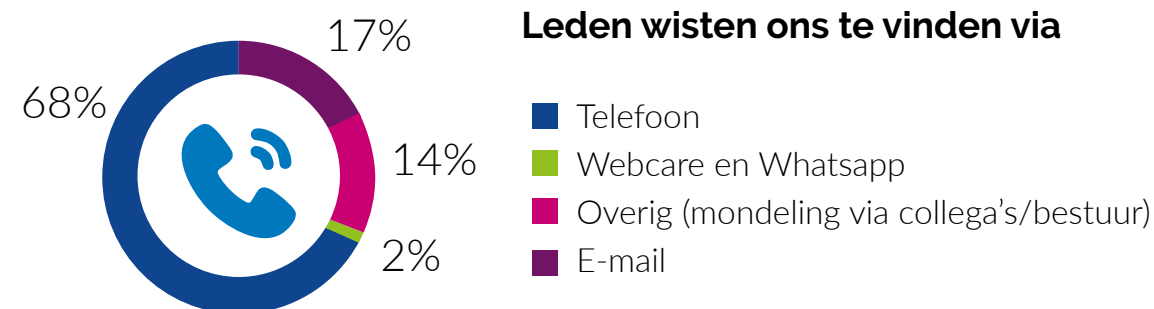
De komst van de wolf in Nederland houdt de gemoederen bezig. Leden bellen met vragen over de schadeafhandelingen en met zorgen over de polarisatie over dit onderwerp. Een open gesprek blijkt lastig te voeren tussen voor- en tegenstanders. Daarnaast hebben de wijzigingen in provinciaal beleid gericht op het bestrijden en vergoeden van schade van ganzen voor veel bezorgde telefoontjes gezorgd.

4. Effecten op inkomen

De verhoging van de BTW-tarieven en extra controles op melktaps leiden tot zorgen over het verdienvermogen van de (extra)bedrijfstakken. Ook het maken van keuze rondom bedrijfsbeëindiging (LBV) leidden tot vragen bij het informatiecentrum.

5. Diergezondheid

Blauwtong heeft in 2024 voor het tweede jaar op rij weer veel zorgen bij veehouders opgeleverd. Vragen over het wel of niet vaccineren, schadevergoedingen en inzet van het diergezondheidsfonds kwamen bij het informatiecentrum binnen.

Naast vragen van leden worden we ook goed gevonden voor vragen vanuit burgers, studenten en door niet-leden die ons iets mee willen geven. Daarnaast weet de pers ons te bereiken voor persvragen. In totaal ontvingen we circa 1.700 van dit soort telefoontjes.

Vrouw & Bedrijf organiseert geslaagde Kennisdag

Ook in 2024 heeft LTO Noord Vrouw & Bedrijf zich ingezet voor de zakelijke en sociale positie van de vrouw op het agrarisch bedrijf. Terwijl de commissie druk bezig is geweest met het herijken van haar visie en doelen, gingen de projecten, cursussen en lobby ook door. De cursus Oog op Rendement (voormalig EVAV) nam gretig aftrek bij de leden door de combinatie van online en offline leren. De jaarlijkse netwerkdag moest een aanmeldstop invoeren vanwege de grote interesse. Dat was te merken op de dag die zich kenmerkte door leerzame sprekers en ruimte om te netwerken. Dat vroeg om meer verdieping en zo ontstond de eerste Kennisdag op 15 november. Verder speelt Vrouw & bedrijf een actieve rol in aandacht vragen voor mentale gezondheid in samenwerking met Taboer. Daarnaast is het volgeboekte leiderschapstraject voor ondernemende vrouwen wederom een groot succes!

Voor meer informatie: www.ltonoord.nl/vrouw-en-bedrijf.

LTO Academie seizoen 2023-2024

De LTO Academie verzorgt binnen LTO de training, begeleiding en coaching van bestuurders en leden. Haar motto: verbinden en versterken. Het platform wil een bijdrage leveren aan een leven lang ontwikkelen van onze leden, medewerkers van de LTO-organisaties en externe (agrarische) partijen. Dit seizoen is veel tijd en energie gestoken in de verdere uitbouw van het online leerplatform voor leden/ondernemers. Zo hebben we modules ontwikkeld voor Groenbemester, Kruidenrijk Grasland en Oog op Rendement.

In het seizoen 2023-2024 (1 juli 2023 t/m 30 juni 2024) verzorgde LTO Academie **128 trainingen**.

1.539 personen hebben hieraan deelgenomen.

Vanuit LTO Noord hebben **477 bestuurders** één of meerdere (ontwikkel- of vaardigheids) trainingen gevolgd via de LTO Academie. Ook zijn er **26 gezamenlijke bestuurstrainingen** georganiseerd waaraan **344 LTO Noord-bestuurders** deelnamen.

Public Affairs: sterke verbindingen en succesvolle initiatieven

Public Affairs ondersteunt uitvoerende diensten, zoals beleidscollega's en bestuurders en speelt een belangrijke rol in belangenbehartiging. In 2024 zijn er door het hele werkgebied diverse werkbezoeken, excursies en evenementen georganiseerd voor leden, bestuurders en stakeholders. Een mijlpaal was de ontwikkeling van een nieuwe systematiek voor het opstellen, evalueren en monitoren van belangenbehartigingsprocessen. Dit legt een stevige basis voor een nog effectievere aanpak in de toekomst.

Tijdens de Agro Techniekdagen Holland in Biddinghuizen hebben we een succesvol stakeholderevent neergezet, waar experts van thema's als water, landbouw en ruimte met elkaar in gesprek gingen over gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast hebben we leden meegenomen op inspirerende excursies naar politiek Den Haag en Brussel, waar ze een uniek kijkje achter de schermen kregen. Een van de hoogtepunten waren de werkbezoeken aan Royal Flora Holland in Aalsmeer, Van Egmond Matricaria in Bleiswijk en het bezoek aan de Duin en Bollenstreek, met onze afdeling aldaar.

LTO Noord in de media

LTO Noord wil relevant nieuws, resultaten, meningen en standpunten zo goed mogelijk over het voetlicht krijgen in de lokale, regionale en landelijke pers en de agrarische vakbladen. Daartoe onderhouden we nauwe contacten met journalisten en programmamakers. In 2024 speelden er verschillende zaken in de media, waarbij LTO Noord haar stem liet horen. Enkele highlights.

- De wolf blijft de gemoederen bezig houden. Het roofdier houdt huis onder veehouderijen, maar laat zich ook vaker zien in de bebouwde kom. LTO Noord pleit in verschillende reportages en artikelen voor een goed en werkbaar beheersplan.
- In het najaar kwam de blauwtong-variant serotype 12 op de radar. LTO Noord riep veehouders op om verschijnselen direct te melden bij de NVWA. Voorzitter Dirk Bruins bij Omroep Gelderland: "Deze nieuwe variant voelt alsof we weer terug zijn bij af."
- Defensie legt een grote claim op landbouwgrond om haar activiteiten te kunnen uitbreiden. De Stentor: "LTO Noord laat nadrukkelijk van zich horen. De landbouworganisatie is niet te spreken over de keuzes die Defensie maakt."
- LTO Noord vertrouwenspersoon Gaby de Ruiter van 'Veilig buitengebied' heeft in een jaar prima resultaten geboekt. En dat bleef niet onopgemerkt. Er verschenen artikelen en reportages in landelijke en regionale media die de aanpak van LTO Noord prijzen.
- Boerentrots. LTO Noord liet het zien door aan leden 2.600 spandoeken met een positieve boodschap uit te delen in de 'Allemaal Campagne'. Het leverde veel positieve pers op.

Bij een vereniging horen ledenbijeenkomsten – een rondje langs de velden

De Dag van Noord

Op 12 december kwamen ruim 500 leden en stakeholders samen in Drachten voor de jaarlijkse ledendag voor regio Noord. Thema dit jaar was 'Het gebeurt in Europa'. Sprekers Diederik Samsom, Jessika van Leeuwen (BBE Europarlementariër) en Peter Meedendorp (NAJK & CEJA) deelden hun visie vanuit de eigen rollen op het thema. Waar Van Leeuwen positief was over de stappen die de afgelopen maanden zijn gezet, remde Samsom dat af door te wijzen op ontwikkelingen in de afgelopen vijf jaar. Meedendorp ziet net als Van Leeuwen dat er een andere wind waait in Brussel, maar waarschuwde ook: "We zijn er nog niet." Nieuwe Oogst vatte de dag samen: "Saamhorigheid, hoop, veel Europa, wat ergernis over 'linkse sprekers', flink lachen en stampot."

AJK-afdelingen en PJGU tekenden samen met de Agri-partners voor de organisatie in het AFAS Theater in Leusden. Naast vele agrariërs waren agripartners en vertegenwoordigers van de dertien betrokken gemeenten en twee provincies onder de 750 gasten. "Het is belangrijk dat sprekers met een verhaal komen waar de agrarische sector met alle moeilijke opgaven ook iets in ziet. Dat is gelukt", stelde voorzitter Wim Brouwer van LTO Noord-afdeling Gelderse Vallei na afloop.

De Avond van Utrecht

In Odijk werd tijdens de Avond van Utrecht op 7 november klimaatverandering centraal gesteld. Hoofdspreker Tom Middendorp gaf een indringend verhaal over de wereldwijde impact en uitdagingen voor de landbouw. Een paneldiscussie met lokale ondernemers belichtte innovatieve oplossingen, zoals zelfpluk-boomgaarden en recreatieboerderijen. De avond sloot af met een borrel. Beide ledenbijeenkomsten inspireerden en benadrukten de kracht van de landbouwsector in een veranderende wereld.

De Dag van Noord-Holland

Tijdens de Dag van Noord-Holland op 28 maart in Heerhugowaard bespraken agrarische ondernemers de rol van boeren in de samenleving. Hoogtepunten waren een bevolgen betoog van LTO Noord Noord-Holland-voorzitter Marbel de Graaf, een ondernemerspanel met inspirerende initiatieven, zoals Noord-Hollands Eitje, en directe verkoop van groente door UZ Vegetables. Het theaterstuk De Melkbus benadrukte het gebrek aan wederzijds begrip tussen boeren en stedelingen. De dag eindigde met een netwerkborrel die het verenigingsgevoel versterkte. Ook wordt in het gebied geëxperimenteerd met vergoedingen voor extra diensten (categorie groen – blauw).

Het Oo(h)st Festival

Een avond geen vergadering of inspreekmoment, maar een gezellige ledenbijeenkomst. Vooral om het verenigingsgevoel weer vorm en inhoud te geven. Onder de uitnodigende naam Oo(h)st Festival organiseerde LTO Noord regio Oost op donderdagavond 14 november in Partycentrum Klein Oever te Balkbrug een uniek event. Bijna 150 leden uit Overijssel en Gelderland genoten van een hapje en drankje, een muziekquiz en natuurlijk de band De Heinoos, Hun hit 'le stoat niet alleen' kwam hier mooi terug in het gevoel van onderlinge verbinding tussen de aanwezige leden.

Vierde Agri-Meeting in Leusden

Een 'ramvolle' zaal en complimenten te over, dat was de opbrengst van de vierde editie van de Agri-Meeting op 14 oktober 2024. Koers Krachtig was het thema en dat werd geïllustreerd met de sprekers Erik van Donselaar, Rob de Wijk en Ray Klaassens. LTO Gelderse Vallei, drie regionale

Bezoek www.ltonoord.nl en inzet social media

De social media van LTO Noord hadden in 2024 opnieuw een groot bereik.
Hieronder een weergave van de belangrijkste kanalen.

	11 duizend	Volgers
	8,9 duizend	Volgers
	317 duizend	Weergaven
	6 duizend	Volgers
	2,3 miljoen	Weergaven
	1 duizend	Volgers
	2,1 miljoen	Weergaven
	3 duizend	Volgers
	276 duizend	Weergaven
		

Via Boeren Buren zoekt LTO Noord de samenleving op. Zo faciliteren wij op social media de interactie tussen boer en burger.

53 duizend

10,2 miljoen

Volgers

Weergaven

13 duizend

5,5 miljoen

Volgers

Weergaven

10 duizend

2,9 miljoen

Volgers

Weergaven

YouTube

89,2 duizend views

108,7 duizend impressies

566 abonnees

57 video's gepubliceerd,

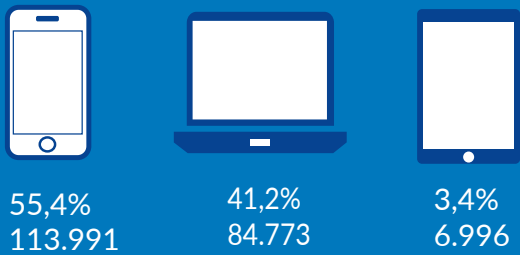
5 shorts en 2 livestreams

Online berichten over LTO op:	
Blogs en nieuwssites	
Totaal aantal weergaven	8,9 miljoen
Social media	
Totaal aantal weergaven	5,4 miljoen

Top-3 weergaven

- Alarm over snelle verspreiding van giftige plant jakobs kruiskruid: 'Constate dreiging voor dieren'
(juni 2024, 537 duizend weergaven)
- Plaatsen van wolfwerende hekken op de Veluwe bijna ondoenlijk
(januari 2025, 438 duizend weergaven)
- In Gelderland mag er per direct niet meer gejaagd worden
(december 2024, 433 duizend weergaven)

Bezoeken website vanaf

www.ltonoord.nl

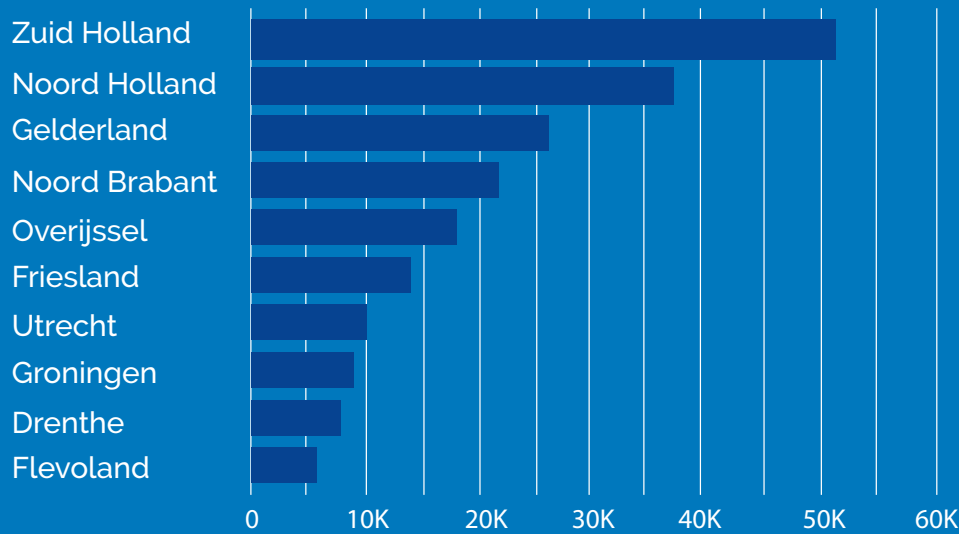
Unieke bezoekers 204.759

Paginaweergaven 594.550

Circa 15.000 leden en bestuurders ontvangen wekelijks de LTO Noord nieuwsbrief

Gebruikers per provincie

Uitgelicht

De volgende berichten trokken extra veel bezoekers:	pagina weergaven
LTO eist ingrijpen minister na aanval wolf op mens	8.992
Wietse Duursma met Frans Timmermans in gesprek over gangbare landbouw in Groningen	3.018
Voorkom hittestress bij paarden	2.430
Per 1 januari 2023 verandert de regelgeving rond mestvervoer RVDM	1.991
Tulpenactie in de Achterhoek 'doe mee samen met LTO Noord'	1.973

Hier doen we het voor

‘Wat nu allemaal gaande is in de melkveesector, gebeurt in de hippische sector ook. Ook deze sector ligt onder een vergrootglas. Willen we over twintig jaar nog paardrijden, dan moet er een flinke lobby plaatsvinden.’

Marjan Dolman, Lathum (Gelderland)

Fotografie: VidiPhoto

‘Begrip en respect krijg je door in gesprek te blijven. Je doet het nooit voor iedereen goed, maar ik neem mijn petje af voor alle bestuurders die zich elke dag inzetten voor ons.’

Wendie Ottens, Benneveld (Drenthe)

Fotografie: André Weima

‘Door lid te zijn van een vakorganisatie toon je betrokkenheid naar je agrarische collega’s. Natuurlijk is het lastig om zo’n rare champignonkweker uit Noord-Nederland ergens in te delen. Maar ik ben een noordeling en dus bewust lid van LTO Noord.’

Warmolt Boer, Hoogeveen (Drenthe)

Fotografie: André Weima

‘Ik vind het belangrijk dat er verbinding blijft met het platteland. Op beleidsniveau in Den Haag en in Brussel, maar ook gewone mensen ervan bewust maken dat wij de voedselmakers zijn. LTO is al goed bezig met boer-burgerverbinding.’

Nicoline Vaalburg, Zuidschermmer (Noord Holland)

Fotografie: Jan Jong

‘Ik zou eerder zeggen dat je je moet afvragen waarom mensen géén lid zijn. Het is belangrijk dat belangenbehartiging goed wordt gedaan. In Nederland en vooral ook daarbuiten. Dat kun je als individuele ondernemer niet.’

Wim van Vulpen, Bunnik (Utrecht)

Fotografie: Marnix Schmidt

‘De vereniging zet zich in om boeren en burgers meer naar elkaar te brengen. Er is nu nog een afstand, maar de koppen moeten dezelfde kant op. Want we willen nog lang boer blijven.’

Danique Houtenbos, Schagerbrug (Noord-Holland)

Fotografie: Jan Jong

‘Ik ben best tevreden en zou zeggen: ga zo door en blijf in contact met de leden. Maar ook met andere sectoren dan de agrarische. Deel dingen, sta open voor elkaar. Dare to share zeggen ze dan. Dan krijg je meer voor elkaar.’

Jeroen Schwering, Marknesse (Flevoland)

Fotografie: Freddy Schinkel

‘Er is in Nederland geen boer met zó’n groot bedrijf dat er iets verandert als hij met de vuist op tafel slaat. Dus is het goed dat een belangenbehartiger dat doet. Anders wordt er óver je en niet mét je gepraat. Dan ben je overgeleverd aan de grillen van de politiek.’

Alfred Souman, Wezep (Gelderland)

Fotografie: Freddy Schinkel